
ШЕПІТЬКО ІРИНА ІВАНІВНА,

здобувач кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: Shepitko.i.01@gmail.com

УДК 343.98

Судове слідство в контексті реалізації загальних засад кримінального провадження

Стаття присвячена розгляду загальних засад кримінального провадження та їх практичної реалізації на стадії судового розгляду (судового слідства). Досліджено вплив на судове слідство таких загальних засад кримінального провадження, як доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, безпосередність дослідження показань, речей і документів, диспозитивність, розумність строків. Звернуто увагу на структурну складову судового слідства – судову дію, визначено її сутність та пізнавальну функцію.

Ключові слова: судовий розгляд, судове слідство, судова дія, загальні засади кримінального провадження, доступ до правосуддя, змагальність сторін, розумність строків.

Постановка проблеми. Конституція України проголошує, що «права і свободи людини і громадянина захищаються судом»... «кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» (ст. 55). Саме суду належить визначальна роль у забезпеченні та ре-

алізації принципу верховенства права у сучасній державі [6, с. 154–184]. Тому здійснення судового розгляду (судового слідства) у суді першої інстанції має ґрунтуватися на сучасних поглядах на функції суду, принципах кримінального процесу та загальних засадах кримінального провадження.

Головною метою цієї статті є розгляд судового слідства (судового розгляду) крізь призму загальних засад кримінального судочинства.

Стан дослідження. Аналіз наукових досліджень і наявних публікацій дозволяє стверджувати про недостатність розробленості проблеми судового слідства в контексті загальних засад кримінального судочинства. Конституційні засади правосуддя втілюються в кримінальному процесі безпосередньо і через систему норм та інститутів кримінально-процесуального права, які деталізують дані засади та встановлюють процесуальну форму (порядок) їх забезпечення та реалізації. Відповідно до них закон встановив ряд загальних правил, що визначають порядок розгляду справ судом першої інстанції на кожному з його етапів упродовж всього судового розгляду [20, с. 44].

Виклад основного матеріалу. Для процедури судового слідства важливого значення набуває така засада кримінального провадження, як доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень. У висновку № 6 (2004) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про справедливий суд у розумні строки та роль судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів зазначається, що «доступ громадян до правосуддя передбачає надання належної інформації про функціонування судової системи» (п. 11). У ч. 1 ст. 21 КПК України вказано, що кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

Справедливий розгляд означає, що процедура судового розгляду (судового слідства), спрямована на усунення пра-

вового конфлікту, вирішення справи за суттю і відновлення справедливості за допомогою процесуальних засобів. Поняття «справедливість» позначає наявність у соціальному світі правових засад і виражає їх правильність, імперативність і необхідність [23, с. 604]. Справедливість є важливішою категорією соціально-філософської думки, моральної, правової та політичної свідомості [7, с. 5].

Достатньо новою загальною засадою кримінального судочинства є розумні строки. У ст. 7 КПК України «розумність строків» віднесено до загальних засад кримінального провадження. У ч. 1 ст. 21 КПК України вжито термін «вирішення справи у розумні строки». Стаття 28 КПК України встановлює, що «під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень». У п. 3 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 11 «Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення» визначено, що «розумним, зокрема, вважається строк, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень та роз-

гляду і вирішення справи з метою забезпечення своєчасного (без невинувачених зволікань) судового захисту».

Останнім часом у кримінальній процесуальній літературі була приділена значна увага проблемі дотримання розумних строків у кримінальному провадженні [1, с. 21–31; 2, с. 31–48; 22, с. 222–233]. Так, К. В. Рябцева зазначає, що найбільш важливим моментом у практиці ЄСПЛ щодо порушень розумного строку судового розгляду є відсутність чітко встановленого строку для розгляду кримінальних або цивільних справ, перевищення яких, безумовно, буде вважатися порушенням вимог ст. 6. Однак є орієнтири, які дозволяють оцінювати наявність або відсутність порушень розумного строку у конкретній справі [22, с. 223].

На сьогодні кримінальний процесуальний закон встановлює критерії для визначення розумності строків кримінального провадження. У ч. 3 ст. 28 КПК України законодавець до таких критеріїв відносить: 1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування, тощо; 2) поведінка учасників кримінального провадження; 3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.

Аналіз даної норми засвідчує, що такий перелік не є вичерпним і фактично допускається достатньо широке тлумачення критеріїв щодо визначення розумності строків. У постанові Пле-

нуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 11 «Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення» надано роз'яснення критеріїв для визначення розумності строків під час кримінального провадження (п. 4). Зокрема, у цій Постанові зазначено, що «з урахуванням практики Європейського суду з прав людини складність кримінального провадження визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження; кількості учасників провадження (потерпілих, свідків тощо); правової кваліфікації кримінального правопорушення; наявності на момент початку досудового розслідування відомостей щодо конкретної особи, яка ймовірно вчинила кримінальне правопорушення; характеру обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні; меж доказування; обсягу матеріалів досудових розслідувань, що об'єднані в одному провадженні; необхідності призначення експертиз, їх складності; обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного дослідження обставин кримінального правопорушення; необхідності отримання міжнародної допомоги в рамках кримінального провадження тощо».

До складності кримінального провадження віднесено врахування необхідності призначення експертиз та їх складність. Аналіз судової практики теж свідчить про затягування у роз-

гляді кримінальної справи через призначення та проведення судових експертиз. Стаття 332 КПК України передбачає можливість суду «доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам». Разом із тим у Законі України «Про судову експертизу» судовий експерт зобов'язаний провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок (п. 2 ст. 12). У п. 1.13 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 р. № 1950/5) визначено, що «строк проведення експертизи встановлюється залежно від складності дослідження з урахуванням експертного навантаження фахівців керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу) у межах: 10 календарних днів – щодо матеріалів з невеликою кількістю об'єктів та вирішуваних питань і простих за характером досліджень; 30 календарних днів – щодо матеріалів із середньою кількістю об'єктів та вирішуваних питань або середньої складності за характером досліджень; 60 календарних днів – щодо матеріалів з великою кількістю об'єктів та вирішуваних питань або складних за характером досліджень; понад 60 календарних днів – щодо матеріалів із великою кількістю об'єктів та вирішуваних питань (більше десяти), виходячи з фактично необхідного для експерта часу або особливо складних за характером досліджень (досліджень з використанням криміналістичного обладнання

(лазерного, оптичного, електронного), проведення експериментальних досліджень, застосування декількох методів); понад 90 календарних днів – якщо експертиза є особливо складною чи багатооб'єктною, потребує вирішення більше десяти питань або вирішення питань, які потребують декількох досліджень, чи налічує понад п'ять томів матеріалів справи або є комплексною чи потребує залучення фахівців з інших установ (у тому числі судово-медичних), підприємств, організацій і не може бути виконана в зазначені строки. Більший розумний строк встановлюється за письмовою домовленістю з органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), після попереднього вивчення експертом наданих матеріалів (курсив наш. – І. Ш.).

У ч. 1 ст. 318 КПК України встановлено, що «судовий розгляд має бути проведений і завершений протягом розумного строку». Положення ч. 1 ст. 318 КПК України «слід розуміти так, що час, протягом якого триває кримінальне провадження у суді першої інстанції, починаючи з закінчення підготовчого судового провадження та закінчуючи ухваленням та проголошенням судового рішення, повинен відповідати критеріям розумності строків, встановлених ст. 28 КПК...» [16, с. 33].

Аналіз процесуального порядку здійснення судових дій засвідчує, що у КПК України не визначено строки їх проведення. Разом із тим у гл. 20 КПК України «Слідчі (розшукові) дій» регламентовано окремі строки (або часові періоди). Зокрема, у ч. 4 ст. 223 КПК України встановлено, що «проведення слідчих (розшукових) дій

у нічний час (з 22 до 6 годин) не допускається, за винятком невідкладних випадків...». У ч. 8 ст. 223 КПК України вказано, що «слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування, крім їх проведення за дорученням суду у випадках...».

Безперечно зазначені терміни (строки) щодо проведення слідчих (розшукових) дій мають бути перевірені під час судового розгляду на предмет можливого їх порушення (дотримання). Окрім того, що стосується строків проведення допиту під час досудового розслідування, то такі часові періоди є новелою, яка була встановлена у КПК України 2012 р. Однак зазначені часові періоди допиту (не більше 8 годин на день) є певним перебільшенням (особливо це стосується допиту малолітніх і неповнолітніх допитуваних (не більше 4 годин на день) або осіб похилого віку) і належним чином не відповідають психологічним рекомендаціям щодо спілкування з різними віковими категоріями (групами) осіб.

У ст. 22 КПК України встановлено загальну засаду кримінального провадження – «змагальність сторін та свободу в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості». У ч. 1 ст. 22 КПК України зазначено, що «кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом». Важливим є й те, що провідною ідеєю змагальності є «паритетність сторін обвинува-

чення і захисту, які самостійно відстоюють їхні правові позиції у формі судового спору шляхом реалізації наданих законом процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків [13, с. 85].

Заслугує на увагу підхід окремих учених, які розглядають вплив змагальності й на зміст окремих елементів системи кримінальної процесуальної діяльності. Зокрема, Л. О. Зашляпін підкреслює, що коли кримінальне судочинство позиціонується як змагальне, то й судові дії, реалізовані під час судового слідства, мають відповідати цьому ж принципу [11, с. 10].

У процесуальній літературі здійснювалися спроби розглянути зміст засади змагальності сторін у кримінальному провадженні. Так, Л. В. Півненко дійшов висновку про те, що до складових засади змагальності можна віднести: 1) поділ функцій обвинувачення, захисту й правосуддя; 2) наділення сторін рівними процесуальними правами для здійснення своїх функцій; 3) керівне положення суду в кримінальному процесі й надання тільки суду права ухвалювати рішення по суті [17, с. 162, 163].

У процесуальній літературі змагальність інколи розглядають як модель процесу – «ідеальний тип, у якому спір рівних сторін вирішується незалежним від них судом» [21, с. 232]. Свого часу відомий процесуаліст М. М. Полянський розглядав «змагальність» як метод пошуку істини, який полягає в змагальності сторін, що здійснюється і контролюється за активної участі суду у розгляді справи [18, с. 100]. Або М. М. Полянський вказує, що процес будеється, якщо можна так висловити-

ся, за методом діалектичним: утвердженню винуватості обвинуваченого з боку обвинувача протистоять доводи захисту на його користь для того, щоб в кінцевому рахунку суд, синтезуючи те й інше, виніс свій об'єктивний висновок [19, с. 20].

Принцип змагальності яскраво виявляється під час судового розгляду (судового слідства) та проведення окремих судових дій. Т. М. Карабанова і В. М. Махов зазначають, що визнання права на змагання – це визнання права за тими, що змагаються, використовувати рівні засоби і можливості для обґрунтування своїх стверджень і вимог інших сторін і тим самим для задоволення своїх процесуальних інтересів. Фактично законодавець проголошує рівність сторін перед судом, тобто на *стадії судового розгляду*» (курсив наш. – І. Ш.).

Розподіл процесуальних функцій у судовому розгляді передбачено чинним кримінальним процесуальним законодавством. Так, у ч. 3 ст. 22 КПК України встановлено, що «під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службову особу». У спеціальних джерелах підкреслюється, що «розмежування цих функцій означає, що сторона обвинувачення чи сторона захисту не мають права здійснювати функцію судового розгляду, а суд не має права виконувати функції сторін кримінального провадження. По суті відбувається професійний спір, при цьому жодна зі сторін не має права перебирати на себе функції іншої» [13, с. 86]. У даному разі, «сто-

рони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав...» (ч. 2 ст. 22 КПК України).

Судовий розгляд передбачає належне виконання обов'язків стороною обвинувачення та стороною захисту, їх участь у змагальному процесі. Так, у ст. 324 КПК України визначено наслідки неприбуття прокурора і захисника у судове засідання.

У процесуальній літературі «змагальність» розглядається як інструмент судового пізнання [5, с. 8] або спосіб дослідження доказів [9, с. 26–33; 10, с. 67]. На нашу думку, такі визначення є справедливими і фактично розкривають сутнісні характеристики змагальності під час судового розгляду (судового слідства), визначають змагальну функцію при проведенні судових дій сторонами кримінального провадження.

У п. 19 ч. 1 ст. 7 КПК України названо «диспозитивність» як загальну засаду кримінального провадження. У ст. 26 КПК України визначено сутність диспозитивності. У ч. 1 ст. 26 КПК України встановлено, що «сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та у спосіб, передбачених цим Кодексом». Заслуговує на увагу підхід окремих науковців про те, що диспозитивність – елемент «принципу змагальності», який пов'язаний зі «свободою у наданні сторонами суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості» [15, с. 143, 144].

У теорії кримінального процесу функціональна роль сторін судового

розгляду (сторони обвинувачення та сторони захисту) визначається як їх активна діяльність. При цьому відповідно до принципів змагальності, презумпції невинуватості обов'язок доказування у судовому слідстві покладається виключно на сторону обвинувачення, а точніше – це завдання державного обвинувача [12, с. 17]. Відповідно до ч. 4 ст. 22 КПК України «повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звернення з обвинувальним актом та підтримання державного обвинувачення у суді здійснюється прокурором...».

Сторона захисту має виконувати захисну функцію. У ч. 5 ст. 22 КПК України передбачено, що «захист здійснюється підозрюваним або обвинуваченим, його захисником або законним представником». У цьому сенсі можливо підтримати позицію про те, що «захист найкращим чином слугує дослідженню істини». М. М. Полянський пише, що мета захисту і є захист, тобто подання доказів на користь обвинуваченого і тлумачення доказів, наявних у справі також на користь обвинуваченого [19, с. 20, 21].

У сучасному кримінальному процесі функціональне призначення суду (судді) у змагальному судовому розгляді віднесено до дискусійних проблем [8, с. 337–345]. У літературних джерелах була сформульована позиція про пасивність суду під час судового розгляду (судового слідства). Так, А. Р. Белкін зазначає, що КПК, який обмежив активність суду під час розгляду кримінальної справи, фактично перетворює суддю на пасивного стороннього спостерігача, бездушного формаліста [4, с. 41].

О. Я. Баєв вважає, що суд є адресатом доказування, «який присутній при сукупній розробці сторонами доказів», він головним чином має слухати... Активність суду у першу чергу полягає у необхідності цілеспрямованого і раціонального управління самим судовим слідством (і всім судовим провадженням по кримінальній справі в цілому) [3, с. 584].

В юридичній літературі висловлювалася також позиція окремих науковців про «обмежену» процесуальну активність суду. О. Г. Яновська у цьому сенсі пише, що активність суду як вияв його пізнавальної діяльності має бути зведено до мінімуму [24, с. 89].

З активністю сторін кримінального провадження та суду пов'язана така загальна засада кримінального провадження, як безпосередність дослідження показань, речей і документів (п. 16 ч. 1 ст. 7 КПК України). У ст. 23 КПК України розкрито процесуальний зміст цієї засади кримінального провадження. Зокрема, у ч. 1 ст. 23 КПК України вказано, що «суд досліджує докази безпосередньо». Теоретичну основу цієї засади становлять «положення про те, що особисте отримання відповідним суб'єктом інформації з першоджерела забезпечує максимальну повноту і правильність її сприйняття, що є необхідною умовою формування достовірних доказів та прийняття обґрунтованих, неупереджених, справедливих рішень» [13, с. 87].

Саме принцип безпосередності зумовлює природу судових дій [11, с. 16]. В юридичній літературі використовуються різні терміни для позначення судових дій: судово-слідчі дії [14] або

судові дії слідчого характеру [11]. Так, Л. О. Зашляпін зазначає, що фактично має місце аналогове перенесення слідчого характеру з процесуальних дій до судового провадження (прототип) на процесуальні дії, що реалізуються у судовому слідстві (модель, що вивчається), є слідством прямої позитивної аналогії [11, с. 13]. Н. М. Максимішин вказує, що «судовий допит – це чи не найскладніша *судово-слідча дія...*» [14, с. 8] (курсив наш. – *І. Ш.*).

На нашу думку, сутність судових дій підкреслює, у першу чергу, дослідницький характер судової діяльності – дослідження доказів. Вказівки про поєднання судових і слідчих дій є необґрунтованими і викликають певні заперечення. Те саме стосується й акцентуації на те, що це «судові дії слід-

чого характеру». Оскільки за суб'єктом провадження, етапом діяльності і сутністю – це дії, які не мають нічого спільного із діяльністю слідчого, а лише з етапом «судове слідство».

Висновки. Головна функція суду (сторони обвинувачення та захисту) – дослідження доказів. Тому, якщо підкреслювати особливість судових дій, то їх можна називати судовими діями дослідницького, а не слідчого характеру.

Проведений аналіз судового слідства в контексті загальних засад кримінального провадження свідчить про існування реальної моделі змагального судочинства, відображення прогресивних досягнень кримінального процесуального права, європейського вектора інтеграції України у здійсненні правосуддя.

Список використаних джерел

1. Астафьев Ю. В. Разумные сроки и обоснованные решения: новеллы и проблемы законодательства / Ю. В. Астафьев // Воронежские криминалистические чтения : сб. науч. тр. – Вып. 13 / под ред. О. Я. Баева. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2011. – С. 21–31.
2. Баев О. Я. Разумный срок уголовного судопроизводства / О. Я. Баев // Воронежские криминалистические чтения : сб. науч. тр. – Вып. 13 / под ред. О. Я. Баева. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2011. – С. 31–48.
3. Баев О. Я. Роль суда в уголовно-процессуальном исследовании преступлений / О. Я. Баев // Избранные работы : в 2 т. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2011. – Т. 1. – 616 с.
4. Белкин А. Р. УПК РФ: конструктивная критика и возможные улучшения / А. Р. Белкин. – Изд. 2-е, доп. – М. : МГУПИ, 2010. – Ч. 1. Общие положения и принципы уголовного судопроизводства.
5. Галоганов Е. А. Проблемы реализации принципа состязательности в уголовном судопроизводстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Е. А. Галоганов. – М., 2008.
6. Головатий С. Верховенство права (правовладдя): як його тлумачить Венеціанська комісія / С. Головатий // Право України. – 2011. – № 10. – С. 154–184.
7. Горднова О. Н. Феномен справедливости как критерий оценки и модернизации уголовного закона и наказания: философско-этический, исторический и правовой аспекты : монография / О. Н. Горднова. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 384 с.
8. Грошевой Ю. М. Роль суда в змагальному кримінальному процесі / Ю. М. Грошевой // Проблеми законності. – 2009. – Вип. 100. – С. 337–345.
9. Ефимичев С. П. Уголовно-процессуальное законодательство и решения КС РФ / С. П. Ефимичев, П. С. Ефимичев // Журнал рос. права. – 2000. – № 1. – С. 26–33.
10. Ефимичев С. П. УПК РФ нуждается в уточнении / С. П. Ефимичев, П. С. Ефимичев // Уголовное право. – 2003. – № 1. – С. 67.

11. Зашляпин Л. А. Судебные действия следственного характера как научная метафора : монография / Л. А. Зашляпин. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 320 с.
12. Карабанова Т. Н. Судебное следствие в уголовном процессе Российской Федерации / Т. Н. Карабанова, В. Н. Махов. – М. : Юрлитинформ, 2011.
13. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2013.
14. Максимішин Н. М. Судовий допит: процесуальне і криміналістичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Н. М. Максимішин. – Львів, 2016. – 20 с.
15. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред.: Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Атіка, 2009. – Т. V. Кримінально-процесуальна та криміналістична діяльність поліцейських організацій. – 1008 с.
16. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Стовби. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2015. – Т. III. – 372 с.
17. Півненко Л. В. Щодо змісту засади змагальності сторін у кримінальному провадженні / Л. В. Півненко // Зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди «ПРАВО». – 2014. – Вип. 22. – С. 161–166.
18. Полянский Н. Н. Вопросы теории советского уголовного процесса / Н. Н. Полянский ; под ред. Д. С. Карева. – М. : Изд-во МГУ, 1956. – 271 с.
19. Полянский Н. Н. Правда и ложь в уголовной защите: репринтное воспроизведение издания 1927 года / Н. Н. Полянский. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2003.
20. Попелюшко В. О. Судовий розгляд кримінальної справи : навч. посіб. / В. О. Попелюшко. – К. : Кондор, 2006.
21. Ратушна Б. П. Змагальність судового процесу – запорука справедливого судового розгляду / Б. П. Ратушна // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2012. – Вип. 3. – С. 232–236.
22. Рябцева Е. В. Разумный срок уголовного судопроизводства: анализ судебной практики России и европейского суда по правам человека / Е. В. Рябцева // Воронежские криминалистические чтения : сб. науч. тр. – Вып. 13 / под ред. О. Я. Баева. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2011. – С. 222–233.
23. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 5. – II – С. – 2003. – 736 с.
24. Яновська О. Г. Роль суду в змагальному кримінальному судочинстві / О. Г. Яновська // Юрид. часоп. Нац. акад. внутр. справ. – 2013. – № 1. – С. 87–91.

References

1. Astafev Yu. V. (2011) Razumnye sroki i obosnovannye reshenija: novelly i problemy zakonodatel'stva [Reasonable deadlines and decisions: short stories and issues of legislation] (Baev O. Ya. Eds) *Voronezhskie kriminalisticheskie chteniya: sb. nauch. trudov. – Voronezh forensic reading: collection of scientific works, 13, 21-31.* Voronezh: Izd-vo Voronezh. gos. un-t, [In Russian]
2. Baev O. Ya. (2011) Razumnyj srok ugovornogo sudoproizvodstva [Reasonable time in criminal proceedings] (Baev O. Ya. Eds) *Voronezhskie kriminalisticheskie chteniya: sb. nauch. trudov. – Voronezh forensic reading: collection of scientific works, 13, 31-48., p* Voronezh: Izd-vo Voronezh. gos. un-ta, [In Russian]
3. Baev O. Ya. (2011) Rol suda v ugovorno-protseessualnom issledovanii prestupleniy [The role of the court in the criminal procedure investigation of crimes]. *Izbrannyye raboty - Selected works (Vols 1-2, Vol. 1)* Voronezh: Izd-vo Voronezh. gos. un-ta, [In Russian]
4. Belkin A. R. (2010) UPK RF: konstruktivnaya kritika i vozmozhnyye uluchsheniya [Code of Criminal Procedure: constructive criticism and possible improvements] (2nd Ed.) M.: MGUP, [In Russian]
5. Galoganov E. A. (2008) Problemy realizatsii printsipa sostyazatelnosti v ugovornom sudoproizvodstve [Code of Criminal Procedure: constructive criticism and possible improvements] *Extended abstract of Candidate's thesis.* M., [In Russian]

6. Holovaty S. (2011) Verkhovenstvo prava (pravovladdia): yak yoho tlumachyt Venetsianska komisiia [The rule of law (laws authority): how to interpret the Venice Commission]. *Pravo Ukrainy. – Law of Ukraine, 10, 154-184*[In Ukrainian]
7. Gorodnova O.N. (2013) *Fenomen spravedlivosti kak kriteriy otsenki i modernizatsii ugovnogo zakona i nakazaniya: filosofsko-eticheskii, istoricheskii i pravovoy aspekti* [As a criterion of justice Phenomenon estimates and modernization uholovnoho law and punishment, philosophical and ethical, and historically pravovoy aspects] M.: Yurlitinform, [In Russian]
8. Hroshevoi Yu.M. (2009) Rol sudu v zmahalnomu kryriminalnomu protsesi [The role of the court in adversarial criminal proceedings] *Problemy zakonnosti. – Problems of Legality, 100, 337-345.* [In Ukrainian]
9. Efimichev S.P., Efimichev P.S. (2000) Ugolovno-protseusualnoe zakonodatelstvo i resheniya KS RF [Criminal procedure legislation of the Russian Federation and decisions of the COP] *Zhurnal ros. prava. – Magazine of the Russian right, 1, 26-33.* [In Russian]
10. Efimichev S.P., Efimichev P.S. (2003) UPK RF nuzhdaetsya v utochnenii [Code of Criminal Procedure requires clarification] *Ugolovnoe pravo. – Criminal Law, 1, 67.* [In Russian]
11. Zashlyapin L.A. (2011) *Sudebnyie deystviya sledstvennogo haraktera kak nauchnaya metafora* [Legal action of the investigative nature of science as a metaphor]. M.: Yurlitinform,
12. Karabanova T.N., Mahov V.N. (2011) *Sudebnoe sledstvie v ugovnom protsesse Rossiyskoy Federatsii* [The judicial investigation in a criminal trial of the Russian Federation]. M.: Yurlitinform, [In Russian]
13. Hroshevoi Yu.M., Tatsii V.Ya., Tumanians A.R. et al. (2013) *Kryriminalnyi protses* [Criminal proceedings] (Tatsii V.Ya., Hroshevoi Yu.M., Kaplinoy O.V., Shylo O.H. Eds.) . Kh.: Pravo, [In Ukrainian]
14. Maksymyshyn N.M. (2016) Sudovy dopyt: protseusualne i kryriminalistychne doslidzhennia [The judicial questioning, procedural and criminological research] *Extended abstract of Candidate's thesis.* Lviv [In Ukrainian]
15. Mizhnarodna politseiska entsyklopediia [International Police Encyclopedia] (Vols. 1-10; Vol.5) (Moiseiev Ye.M., Tatsii V.Ya., Shemshuchenko Yu.S. Eds). K.: Atika, [In Ukrainian]
16. Naukovo-praktychnyi komentar Kryriminalnoho protseusualnoho kodeksu Ukrainy [Scientific-practical commentary of the Criminal Code of Ukraine] (2015) (Vols.1-4; Vol.3) (O.V. Stovba Eds.) Kh.: Vyd. ahentsiia «Apostil»[In Ukrainian]
17. Pivnenko L.V. (2014) Shchodo zmistu zasady zmahalnosti storin u kryriminalnomu provadzhenni [As for the content of principles of adversarial criminal proceedings] *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody «PRAVO».* – *Proceedings of Kharkiv National Pedagogical University GS Pans “ PRAVO », 22, 161-166.* [In Ukrainian]
18. Polyanskiy N.N. (1956) *Voprosy teorii sovetskogo ugovnogo protsesa* [Problems in the theory of the Soviet criminal trial] (D. S. Kare Eds.). M.: Izd-vo MGU [In Russian]
19. Polyanskiy N.N. (2003) *Pravda i lozh v ugovnoy zaschite: reprintnoe vosproizvedenie izdaniya 1927 goda* [Truth and lies in criminal protection: reprint edition reproduction of 1927] Voronezh: Voronezh. gos. un-t, [In Russian]
20. Popeliushko V.O. (2006) *Sudovy rozghliad kryriminalnoi spravy* [The trial is] K.: Kondor [In Ukrainian]
21. Ratushna B.P. (2012) Zmahalnist sudovoho protsesu – zaporuka spravedlyvoho sudovoho rozghliadu [Adversarial trial - the guarantee of a fair trial]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava. – Journal Kyiv University of Law, 3, 232-236.* [In Ukrainian]
22. Ryabtseva E.V. (2011) Razumnyiyyi srok ugovnogo sudoproizvodstva: analiz sudebnoy praktiki Ros-sii i evropeyskogo suda po pravam cheloveka [Reasonable time in criminal proceedings: the analysis of judicial practice in Russia and the European Court of Human Rights] (Baeva O. Ya. Eds.) *Voronezhskie kriminalisticheskie chteniya: sb. nauch. trudov. – Voronezh forensic reading: collection of scientific works, 13, 222-233* Voronezh: Izd-vo Voronezh. gos. Un-ta, [In Russian]
23. *Yurydychna entsyklopediia* [Legal Encyclopedia] (Vols.1-6; Vol. 5) (1998) (Shemshuchenko Yu.S Eds. et al.) K.: «Ukr. entsykl.», [In Ukrainian]
24. Yanovska O.H. (2013) Rol sudu v zmahalnomu kryriminalnomu sudochynstvi [The role of the court in adversarial criminal proceedings] *Yuryd. chasopys Nats. akad. vnutr. sprav. – Legal journal of the National Academy of Internal Affairs, 1, 87-91.* [In Ukrainian]

Шепитько І. І., соискатель кафедры уголовного процесса Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков
e-mail: Shepitko.i.01@gmail.com

**Судебное следствие в контексте реализации общих основ
уголовного производства**

Статья посвящена рассмотрению общих основ уголовного производства и их практической реализации на стадии судебного разбирательства (судебного следствия). Исследовано воздействие на судебное следствие таких общих основ уголовного производства, как доступ к правосудию и обязательность судебных решений, состязательность сторон и свобода в предоставлении суду своих доказательств и в доказывании перед судом их убедительности, непосредственность исследования показаний, вещей и документов, диспозитивность, разумность сроков. Обращено внимание на структурную составляющую судебного следствия – судебное действие, определена его сущность и познавательная функция.

Ключевые слова: судебное разбирательство, судебное следствие, судебное действие, общие основы уголовного производства, доступ к правосудию, состязательность сторон, разумность сроков.

Shepitko I. I., Researcher of the Department of Criminal Procedure, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv
e-mail: Shepitko.i.01@gmail.com

**The Court Investigation in the Context of Realisation
of Common Basics of Criminal Procedure**

The article deals with the general principles of criminal proceedings and its implementation at the stage of trial (judicial investigation). The effect of general principles of criminal proceedings for judicial investigation has been studied; among such principles are access to justice and binding court decisions, competition and freedom to petition the evidence and to prove in court their credibility, immediacy in evidences, things and documents investigation, dispositive, the reasonableness of the terms. Implementation of the trial at first instance should be based on modern views on the function of the court, on the principles of criminal procedure and on the general principles of criminal proceedings.

In the article particular attention was drawn to the issue of harmonization of national criminal procedural legislation with European legal standards for the implementation a fair trial within a reasonable time and for the introduction the real adversarial mechanisms of proceedings. The provisions of Criminal Procedural Code of Ukraine and the set the criteria for determining the reasonableness of the terms of the criminal proceedings have been analyzed in view of the European Court of Human Rights. It's emphasized that the idea of competition shows itself during the trial and during some court actions conducting. The trial involves the proper performance of duties by the prosecution and the defense, their participation in the competitive process.

Procedural essence of the immediacy of evidence, documents and things investigation has been disclosed as general principles of criminal proceedings and its impact on the nature of judicial proceedings has been studied. The essence of judicial actions (the structural component of the trial), its cognitive function shows in the investigative nature of judicial activities – evidence investigation.

Key words: trial, judicial investigation, court action, the general principles of criminal proceedings, access to justice, adversarial procedure, the reasonableness of the terms.